

PRIJE I POSLI ŠPINE

SEMEP 2012.

„E... najbolja voda na
svitu teče baš tu.
Kad san daleko od
Splita, žedan san,
žedan san te vode.
Kad san tu, sritan san
ča je jeman.”

Pomorska škola Split

Voda, dostupna svima, pitka, zdrava,
ladna, zajednička, a mukte (besplatno).

Pasja vrućina.

Koje je to bogatstvo, koja vridnost.

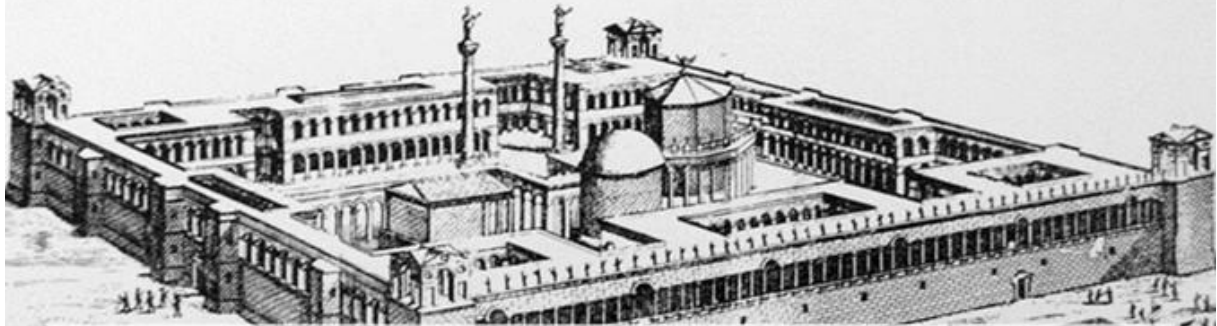
Ljudi su se oduvijek okupljali i živjeli
na mjestima gdje ima vode, za čovika,
za stoku i biljke.

Prirodni teren grada omeđen je s dvije rijeke,
Jadrom i Žrnovnicom, koje su omogućile život na
plitskom poluotoku još u kameno doba.

Splitska voda

Izvor Jadra

PALATIUM DIOCLETIANI
Pri i posli špine

1. korištenje prirodne vode iz zemlje (izvori, potoci, bunari)
2. sakupljanje i čuvanje kišnice (gustirne)
3. dovođenje vode s izvora Jadra (vodovod),
- prvo do fontane, a na kraju i do špine

Izvor je početak

Split je ima svoje izvore, a onda i potoke koji su tekli u more.

Još iz ilirskih vremena poznat je izvor vode **Radunica** nazvan po starom ilirskom nazivu za vodu-**radun**, uz koji s razvio istoimeni dio grada, danas meka za turiste.

Malo daje po sumporu

Split ima i izvore sumporne vode koji su se koristili kao sumporna kupališta i javna perilišta robe.

Iz svakoga dobrog izvora teče i dobar potok. Cijeli splitski poluotok prošaran je mnogobrojnim potocima.

Po-tok-po-tok-po-tok

Po-tok-po-tok-po-tok

Na kraju dana težaci su se vraćali doma u
pratnji natovarenog tovara, koze i pasa.

Splitski su potoci u naše vrime upropašteni gradnjom. Prekinuti su prirodni podzemni vodeni tokovi, poremećeni stoljetni putevi oticanja oborina.

Moderni arhitekti splitske potoke tretiraju kao običnu kanalizaciju koju treba utirati u zemlju i odvest betonskim cijevima šta prije u more.

Zbog tog ekocida u svojoj četvrti stanari gradskog kotara Mertojak održali su mirni prosvjed pod nazivom "Vratite vodu u gradskom potoku Radoševac."

Radoševac, jedan od rijetkih sačuvanih i urbaniziranih potoka u Splitu, zbog gradnje okolnih zgrada, **po prvi put od kada postoji ostao je bez vode.**

Careva odluka da svoju Palaču sagradi u splitskoj
vali, ka jednu od posljedica imala je gradnju
čudenoga Dioklecijanovog vodovoda.
Tako je carska palača već u 3.st.
opskrbljena vodom.

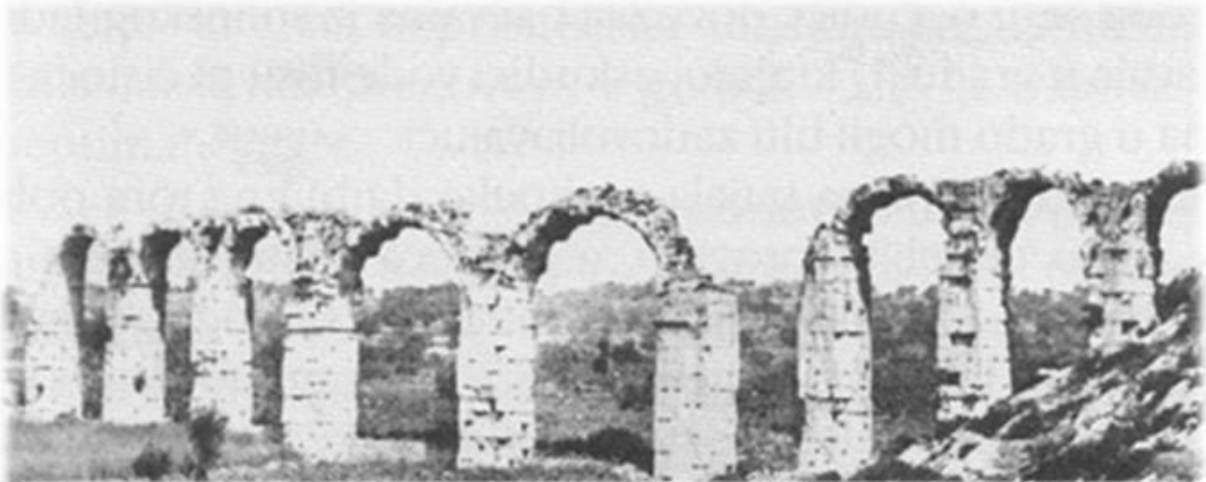
Carska voda

Dioklecijanov akvadukt

Dug 9 km s 4 akvadukta i tunelom.

Car Konstantin Porfirogenet hvalio je splitsku
vodu kao „najukusniju od svih voda“.

Kad su u 5.st. Goti strateški prekinuli Dioklecijanov vodovod, palača s posadom ostala je bez vode. Lukavo su Goti prekinuli zlatnu nit vode.

Nastali Split idućih je 1400 godina živio samo od vode iz bunara i gustirni.

Bunari i gustirne

Najstariji bunar još je iz vremena ribarskog naselja prije palače. Nalazi se u Dioklecijanovim podrumima.

I danas možete u njega bacit novčić za sriću i dugo zdravlje.

Kroz cijeli srednji vijek, pa do kraja 19.st. Split oskudijeva pitkom vodom, zbog čega je voda bila posebno na cijeni.

Čuvali su se bunari, skupljala svaka kap kiše i sa krovova i teraca spremala u gustirne (cisterne).

U ljetno doba grad je bio žedan jer bi gustirne presušile. Voda se kupovala iz privatnih bunara, a često se dovozila u bačvama iz Solina i prodavala za skupe pare.

Godine 1930. na splitskom području postojalo je 57 bunara.

Privatni bunari i gustirne gradili su se unutar plemićkih palača i samostanskih dvorišta i samo ih je nekoliko imalo dobru vodu.

Dva lica okna bunara

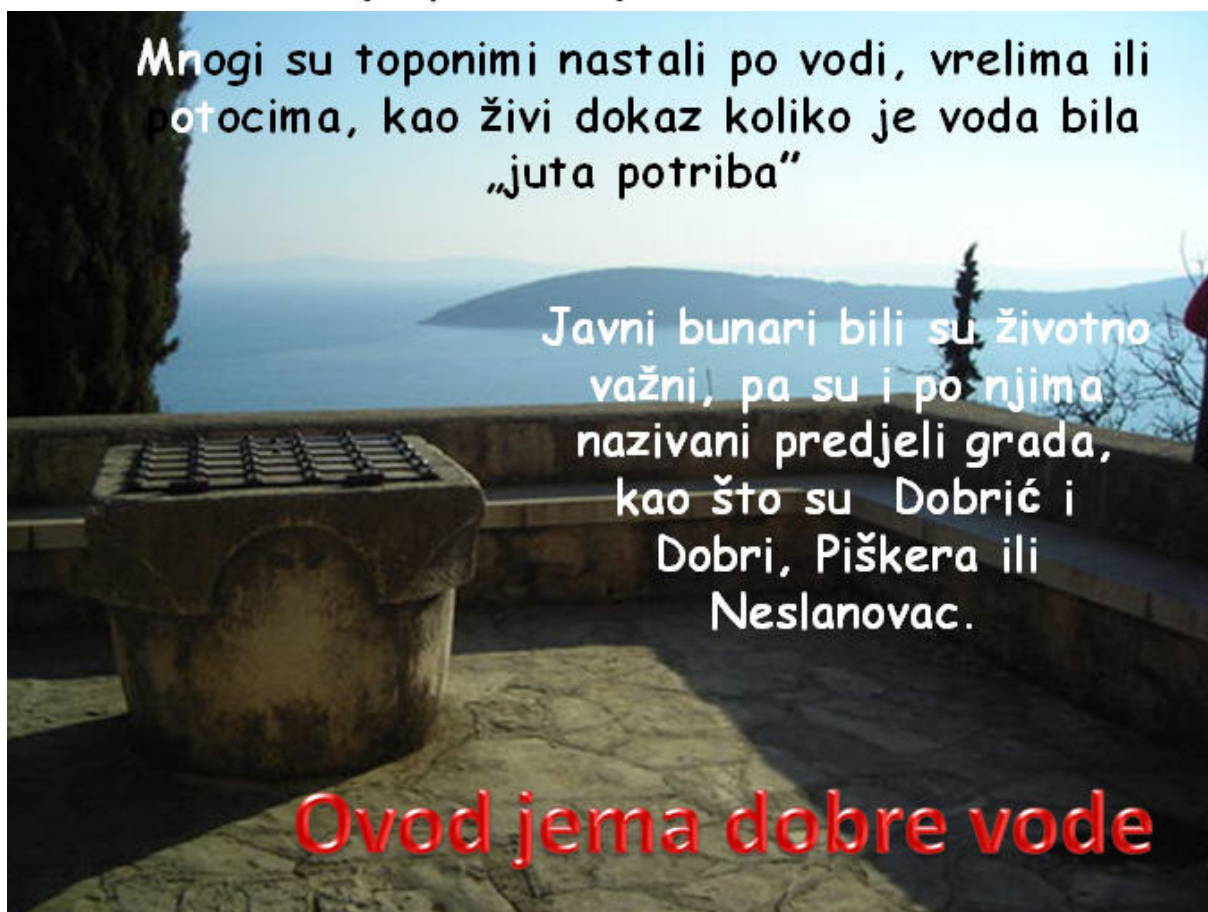

Okna bunara i gustirni (**bucali**) isklesani su masivnog kamena. Obično s vanjske strane imaju dekoracije i motive grbova obitelji vlasnika.

Međutim, unutrašnji rub bunara puno je iskreniji spomenik vodi.

U tvrdoj stini mokri konop ili lanac pod težinom sića ladne vode, godinama je polako, ali uporno urezivao duboke brazde, ostavljajući svoj svakodnevni potpis, ponosni dokumenat vrimena, kako je potreba jača od kamena.

Mnogi su toponimi nastali po vodi, vrelima ili potocima, kao živi dokaz koliko je voda bila „juta potreba“

Javni bunari bili su životno važni, pa su i po njima nazivani predjeli grada, kao što su Dobrić i Dobri, Piškera ili Neslanovac.

Ovod jema dobre vode

Oće li više ta voda?

Tek je jedan splitski gradonačelnik i poduzetnik, Antonio **Bajamonti** uspija „zatvoriti financijsku konstrukciju“ i krajem 19.st. dovesti gradu vodu iz rijeke Jadro.

Greemo na fontanu po vodu

Nakon dovođenja tekuće vode, po gradu su se montirale fontane.

Jedna od najljepših i danas krasi **splitski Đardin**.

Nije im bilo teško uzbrdo nositi na glavi, na komadu okrugle spare (platneni kolut za nošenje tereta na glavi) teški maštil pun vode i još se gingat bokovima.

Blažena špina (slavina)

Kako se čovik brzo navikne na dobro, dovođenjem pitke tekuće vode cijevima u svaki stan, brzo smo zaboravili izvore i potoke, bunare i gustirne.

Fontane su postale tek nostalgичne slike proteklih vremena.

Danas vodovod vodu vodi

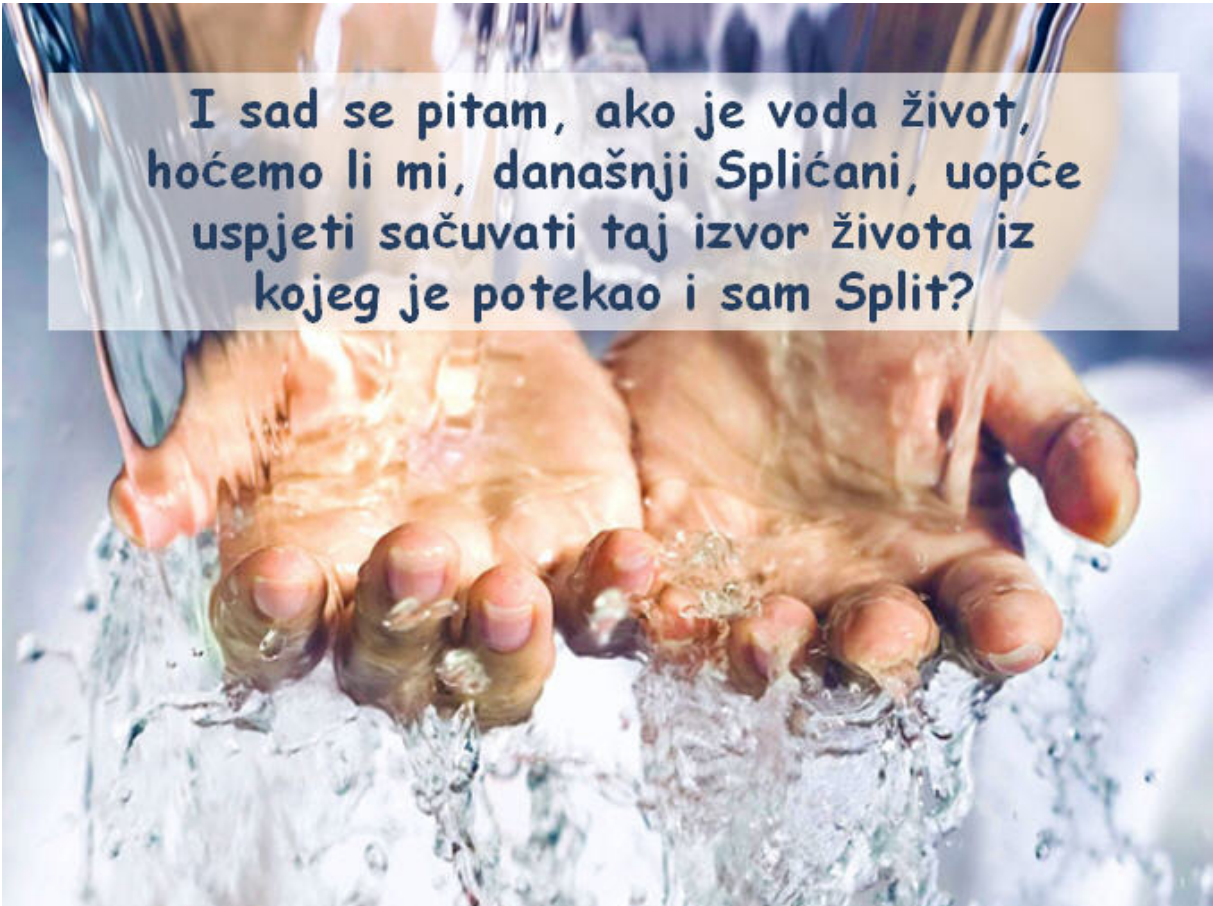
Danas vodu u Split vodi novi vodovod, dok se Dioklecijanov akvadukt koristi samo zato što bi bez vode brže propao.

Jadro sa svojim velikim slivnim područjem izdašno nas opskrbljuje vodom, pa je i u najsušim godinama ima dovoljno za nas, ali i za biološki minimum same rijeke.

Tko Splitu muti vodu?

Izvor Jadra svakodnevno je ugrožen miniranjem u kamenolomu iznad njega što može skrenuti čudljivi tok ponornice Jadra i odjednom nas ostaviti bez te vode.

Na području cijelog Jadra ima trajnih zagađivača čije se otpadne vode odводе u podzemlje cijelu godinu i već sad pogoršavaju kakvoću vode.

I sad se pitam, ako je voda život,
hoćemo li mi, današnji Splićani, uopće
uspjeti sačuvati taj izvor života iz
kojeg je potekao i sam Split?

Izradili:

Ivan Slade
Antonio Cukrov
Leon Šurija
Gaj Julije Mandić
Nika Petrović
Lucija Smoljo

Mentorice:

Dafne Vlahović i Ivana Jadrijević